

AANDACHTSPUNTEN BIJ INRICHTING SPEELPLEK

Uit onderzoek van [TNO Kwaliteit van Leven](#) blijkt dat slechts 3% van de kinderen tussen 6 en 11 jaar voldoende beweegt. Volgens de Nederlandse Norm Gezond Bewegen moeten kinderen jonger dan 18 jaar minimaal 60 minuten per dag tenminste matig intensief lichamelijk actief zijn. Het is dus belangrijk kinderen te stimuleren meer te bewegen. Een goed ingerichte speelplek is een stimulans om te spelen en te ontdekken.

Geen speelplek is hetzelfde. Omgeving, beheersbaarheid en gebruikers verschillen. Daarom heeft Nijha een lijst met aandachtspunten gemaakt voor als u zelf een plan wilt uitwerken. Een hulpmiddel om te voorkomen dat essentiële stappen in het realisatieproces over geslagen worden.

VOOR WIE

- Voor welke leeftijdsgroep is de speelplek bedoeld?
- Komen er alleen speeltoestellen of ook zitgelegenheden?
- Biedt de ruimte voldoende afscheiding tussen de diverse gebruikersgroepen?
- Dient er ook een overdekte ontmoetingsplek voor jongeren (en/of ouderen) te komen?

SPEELFUNCTIES

- Welke speelfuncties (klimmen, duikelen, springen, balanceren, rennen, fantasiespel, etc) moet de plek gaan vervullen?
- Zijn er nog andere functies die de speelplek moet vervullen bijv. buurtbarbecue, bazaar, sportactiviteiten? Dit kan gevolgen hebben voor de ruimte-indeling.
- Welke speelfuncties biedt het terrein zelf? Een niveauverschil biedt ongelooflijk veel speelmogelijkheden, een boom biedt niet alleen schaduw, maar is ook een verstopplek, een mogelijkheid om een hut omheen te maken en geeft aanleiding tot ontdekken (natuurlijk spelen).

PLEK IN DE WIJK

- Welke invloed heeft de ligging van het terrein? De plek in een woonwijk zal anders ingericht worden dan in een park en weer anders dan aan de rand van een wijk.
- **Welke speellocaties zijn al in de wijk en in welke speelfuncties voorzien deze? Kijk daarbij ook naar het openbare terrein – een groenstrook hoeft niet officieel een speelplek te zijn, maar kinderen spelen er wel.**
- **Hoe jonger de doelgroep, hoe dichterbij huis de speelplek, hoe wenselijker sociale controle.**

INRICHTING

- Zijn er vaste elementen in het terrein? Bijvoorbeeld bomen, beplanting, lantaarnpalen, elektriciteitskast, hekwerk. Bij de toestelplanning rekening houden met onderhoud / toegankelijkheid van deze elementen.
- Is het terrein groot, onoverzichtelijk of niet aaneengesloten, overweeg dan om een landschapsarchitect in te schakelen voor de ruimtelijke indeling en verdeling
- Wie zijn betrokken bij het beslissingsproces? Is iedereen in staat om een tekening te “lezen”?
- Wordt de speelplek volgens een bepaald thema ingericht? Dit vraagt om vroegtijdige oriëntatie of er voldoende gecertificeerde speeltoestellen zijn die het thema en de gewenste speelfuncties goed invullen.

SCHOOLPLEIN

- Hoeveel ruimte is er beschikbaar? Bijvoorbeeld de onderbouw van een school ‘verdient’ minimaal 300 m².
- Is er voldoende scheiding tussen onder- en bovenbouw?
- Stem de inrichting af op de grootste groep kinderen die gelijktijdig gebruik maakt van het plein?
- Houd voldoende ruimte voor kinderen die in het speekwartier hun energie kwijt moeten.
- Kies transparante speelstructuren, dat houdt een speelplek overzichtelijk.
- Is het plein in speelzones te verdelen? Dit reguleert het spel en voorkomt dat actief en passief spel elkaar hinderen.
- Is het mogelijk om belijning aan te brengen? Belijning biedt helderheid over speelgrenzen maar ook veel spelaanleiding.
- Plan sportieve activiteiten aan de rand van het plein – “druk spel” concentreert zich dan niet midden op het plein.
- Is de buitenberging groot genoeg om al het materiaal op te slaan? Denk bijvoorbeeld aan karren, sjouwplanken en spelmateriaal.
- Wordt de blinde muur ook al gebruikt als spelaanleiding? Bijvoorbeeld een basketbalbord, een geschilderd doel of verschillende vormen variërend in formaat en kleur, bieden extra spelmogelijkheden. Bovendien zijn deze geschikt voor bewegingslessen op het plein. Voor de onderbouw zijn deze spelaanleidingen ook geschikt voor begripsvorming, kleurherkenning en ruimtelijk inzicht.
- Plan de zandbak in de ochtendzon, zoveel mogelijk uit de wind en uit de looproute. Dit geeft extra schoonmaakwerkzaamheden.
- Kinderen weten vaak heel goed wat ze leuk vinden. Mogelijkheden om ze mee te laten denken over de inrichting: tekening laten maken van het mooiste speelplein, maquette maken of foto’s maken van plekken waar ze graag spelen.

Eindproduct 8.1 Adviezen inrichting speelpleinen t.b.v. onderwijs en kinderopvang.

BETROKKENHEID VANUIT DE WIJK

- Betrek de doelgroep bij het ontwerp én bij het gebruik en onderhoud. Dit verhoogt de betrokkenheid en vermindert het risico op foute keuzen met vandalisme als gevolg.
- Betrek de ouders / verzorgers, maatschappelijke organisaties bij het ontwerp én bij het gebruik en onderhoud. Hoe breder het draagvlak in de wijk. Hoe groter de kans op een succesvol project.

TOEGANKELIJKHEID TERREIN

- Moet het terrein en de toestellen toegankelijk zijn voor minder valide mensen?
- Hoe toegankelijk is het terrein? Is afscherming wel noodzakelijk, kan een hek vervangen worden door een haag – achter een haag is verstoppertje spelen uitdagender dan achter een ‘spijlenhek’.
- Is de speelplek ook 's avonds toegankelijk? Is dit wenselijk?
- Moet er verlichting aanwezig zijn (evt. met tijdschakelaar)?

BANKEN

- Komen er zitgelegenheden? Hoe jonger de doelgroep, hoe belangrijker dat kinderen/ouders/begeleiders/opa's/oma's kunnen zitten?
- Zijn er prullenbakken aanwezig en worden die geleegd?
- Maak een inschatting hoe groot het risico is dat banken hangjongeren aantrekken.

ONDERGROND

- Welke ondergrond heeft de voorkeur: zand, boomschors, kunstgras of rubber?
- Welke speelfunctie kan de ondergrond hebben? Bijvoorbeeld kinderen spelen met zand op iedere plek, ongeacht waar het ligt, kleurvlakken kunnen extra stimulans bieden bijv. looproutes, parcours om te rijden met wagen of step).
- Wordt het gras regelmatig gemaaid?
- Maatregelen nemen om te voorkomen dat het een honden-uitlaatplek wordt.
- Reserveer per jaar een bedrag voor het onderhoud c,q, aanvullen van ondergrond.

FINANCIERING

- Wat is het budget voor het nieuwe speelterrein? Moeten de ondergronden ook vanuit dit budget gefinancierd worden?
- Als het beschikbare budget niet toereikend is, kan gekozen worden voor een gefaseerde aanleg. Financiering is een andere optie. Voordeel is dat kinderen direct kunnen genieten van de compleet ingerichte speelplek. Nijha biedt al interessante lease-opties vanaf een toestelbedrag van € 15.000,00.
- Naast financiering kan ook gekeken worden naar subsidiemogelijkheden (sponsorloop, via overheid of fondsen). Kijk voor fondsinformatie op www.nijha.nl (onder “Wat doet Nijha – links – fondsen”)

EXPLOITATIE

- Houd bij de aanschaf ook rekening met de exploitatie- en vervangingskosten. Wij adviseren om na aanschaf direct een vervangingsplan op te stellen zodat inzichtelijk wordt hoeveel geld jaarlijks gereserveerd moet worden om toestellen tijdig te kunnen vervangen.
- Als beheerder bent u verantwoordelijk voor de veiligheid van de speeltoestellen. U moet regelmatig zichtinspecties uitvoeren, de logboeken bijhouden en geconstateerde gebreken tijdig verhelpen. De jaarlijkse grote inspectie is een zaak voor de specialist. Nijha kan deze voor u uitvoeren.

Een goede speelplek begint bij een gedegen voorbereiding.

Heeft u vragen over deze aandachtspunten of wilt u meer informatie, neem dan contact op met Nijha tel. (0573) 28 85 55.

Bron: met toestemming gebruikt van Nijha B.V. Lochem

“bewegen en spelen op het schoolplein” ook bij de overblijf

Vooraf :

Rondom het onderwerp “gezondheid en bewegen” zijn momenteel veel initiatieven gaande. Beweeg wijs verricht begeleidingswerkzaamheden in het kader van de ontwikkelingen rondom voor, tussen en naschoolse opvang.

H 1 De bewegende school

Waarom ? We worden in Nederland steeds ongezonder. Scholen worden hier dagelijks mee geconfronteerd. De gezondheid van onze leerlingen is bijna dagelijks voorpagina nieuws. School wordt steeds meer een plek om samen met de ouders te werken aan de gezondheid van kinderen.

Een antwoord ! Uw school gaat de strijd aan met inactiviteit en slechte eetgewoontes. Niet van “bovenaf bedacht” maar als pro actief antwoord op zorgelijke maatschappelijke ontwikkelingen.

Gewoon door bewegen en voeding integraal tot speerpunt te maken van uw school

Buitenlandse ervaringen leren dat scholen kinderen op een gezond spoor zetten. Dit is de enige effectieve aanpak, daar de school de enige plaats is waar we iedereen ontmoeten en waar we (nog) invloed op de “life-style” kunnen hebben. Meer dan de helft van de volwassenen beweegt zelf onvoldoende (NISB) . Het blijkt ook lastig te zijn om ouders te motiveren om hun kinderen achter de televisie en computerspelletjes te halen. Ouders worden aangestoken als school het goede voorbeeld geeft. En dat heeft een positieve uitwerking op de volksgezondheid. Spelen en bewegen zijn wezenlijke onderdelen van het dagelijks leven en de ontwikkeling van kinderen. Schoolbesturen , directies, leerkrachten, onderwijsassistenten, ouders en (sport) verenigingsleiders kunnen een belangrijke rol vervullen in het al dan niet met plezier bewegen en spelen. Scholen zijn

gespecialiseerd in het signaleren van het cognitieve en ook vaak het sociaal emotionele niveau van hun leerlingen. Zij gaan voor een ononderbroken ontwikkelingsproces. Beweeg Wijs vindt dat dit ook geldt voor bewegen en spelen.

De school heeft niet alleen de plicht om te zorgen voor kinderen die zich normaal ontwikkelen maar ook voor kinderen die niet aan normale verwachtingen voldoen. Beweeg Wijs scholen houden de ontwikkelingen en vorderingen ook op het gebied van spelen en bewegen bij en heeft een aanbod voor motorisch minder vaardige kinderen .

In elke klas zitten gemiddeld 3 kinderen die te dik zijn en is gemiddeld 10 % motorisch minder vaardig dan leeftijdsgenootjes. Dit aantal groeit en onze scholen willen preventief actie ondernemen.

Er is onderzoek gedaan naar de invloed van goed bewegen op de cognitieve ontwikkeling van kinderen. Zimmer (1981) extra bewegingsonderwijs (d.w.z. meer bewegingservaring op doen door probleemgericht onderwijs) stimuleert de motorische ontwikkeling en leidt tot prestatie verbetering op cognitief niveau !

Daarbij is van belang dat uit onderzoek van Manders en Kropman blijkt dat positieve sport en bewegingsbeleving op school een positieve invloed heeft op het al dan niet blijven bewegen later.

- Buitenspelen is allereerst heel gezond. Kinderen die veel buiten spelen ontwikkelen meer spieren en behendigheid, hebben minder kans op astmatische aandoeningen en tekort aan vitamine D. De laatste jaren is er een zorgwekkende trend dat jonge kinderen steeds vaker te maken krijgen met overgewicht. Buiten spelen kan een belangrijk wapen zijn tegen obesitas.
- Buitenspelen heeft positieve effecten op de cognitieve ontwikkeling: spel bevordert probleemoplossend gedrag, logisch denken, taal en betekenisverwerving, dit alles heeft ook een positieve invloed op de schoolprestaties.
- Buiten spelen draagt bij aan de sociale ontwikkeling van het kind en de ontwikkeling van de persoonlijkheid. Zelfwerkzaamheid wordt groter evenals het goed hanteren van sociale interactie.

De ideale speelruimte voor kinderen biedt hun de gelegenheid zoveel als ze willen en zo gevarieerd als ze willen buiten te spelen. De ruimte is interessant en uitdagend voor kinderen van verschillende leeftijdsgroepen en temperament en ze kunnen

verschillende spelvormen spelen. Er moeten dan een of meer van de volgende elementen voorkomen:

- Meervoudige betekenisgeving: kinderen kunnen objecten uit hun omgeving gebruiken voor verschillende doeleinden. Een boom is niet alleen een boom, maar kan ook een doelpaal zijn, het huis van een kabouter of de basis voor een hut. Een speelhuisje kan de ene keer een winkel zijn de andere keer een verstopplek. Een speelelement waarbij ieder detail is uitgewerkt onderdrukt juist de fantasie.

Oplopende moeilijkheidsgraad: kinderen spelen het liefst op het randje van hun kunnen. De omgeving moet het kind uitdagen in zijn spel steeds een stapje verder te gaan, zodat het zich ontwikkelt. De mogelijkheden van een ruimte moeten dus zeer duidelijk zijn afgestemd op een bepaalde leeftijdsgroep. Anderzijds moet samenspel tussen kinderen uit verschillende leeftijdsgroepen niet onmogelijk worden door speelruimte al te stringent te bestemmen voor één bepaalde leeftijdsgroep.

Materiaal. Daarbij kunnen bewust allerlei tegenstellingen worden gehanteerd: wilde en niet-wilde elementen (een stukje natuurbos, naast een gazon met speeltoestellen), hoog - laag (bewegingsspel en rollenspel), harde ondergrond (bewegingsspel) versus zachte ondergrond, zoals zand (constructiespel), open – besloten, nat – droog, veranderbaar – onveranderbaar, zon – schaduw, enz.

Vanuit het idee dat de bewegingslessen in het speellokaal en in de gymzaal vanuit een verantwoorde methode recht doet aan verschillen tussen kinderen is het idee ontstaan om het bewegen en spelen op het schoolplein ook methodisch te organiseren. Op die manier kun je op 5 dagen in de week 5 keer een kwartier "speelkwartier" beleven en zie daar : we hebben er een derde gymles erbij !
Neem je daarbij 5 keer een kwartier voor schooltijd en 4 keer een kwartier tussen de middag dan heb je een kwaliteitsimpuls voor 9 kwartier extra bewegen !
Met andere woorden met het beweegwijs speelplein project gaan we meer kwaliteit meegeven aan 3,5 uur extra bewegen !

Looproutes

Voor een veilige en toegankelijke speelvoorziening zijn de looproutes erg belangrijk. Zeker als de speelvoorziening geschikt is voor kinderen in diverse leeftijdsgroepen kunnen onveilige en onrustige situaties worden voorkomen door een goede routing binnen het terrein. Belangrijk uitgangspunt hierbij is het gegeven dat kinderen altijd voor de kortste route gaan en dat er rekening wordt gehouden met kinderen met een handicap.

Als er meerdere leeftijdsgroepen gebruik gaan maken van de speellocatie is zonering zinvol. Iedere leeftijdsgroep zijn "eigen" zone voorkomt dat kinderen bijvoorbeeld een

sportveldje moeten oversteken om bij een ander toestel of speelaanleiding te komen. Houd ook rekening met de situering van de toestellen onderling, naast de uiteraard vereiste onderlinge vrije ruimte, is het ook van belang dat begeleiders de ruimte hebben om bij de kinderen te komen en eventueel te helpen. Door het aanleggen van duidelijke speelcircuits kunnen de kinderen op een natuurlijke manier van en naar de geschikte toestellen leiden.

Houd rekening met kinderen met een handicap! Voor deze kinderen gelden specifieke eisen voor wat betreft bereikbaarheid, toegankelijkheid en bespeelbaarheid van speelgelegenheden.

Uitgangspunt moet altijd zijn de integratie van kinderen met en zonder een handicap! Specifiek op kinderen met een handicap gerichte speeltoestellen zijn eigenlijk niet geschikt voor een (semi) openbare speellocatie. Juist een speelgelegenheid waarbij rekening is gehouden met alle kinderen biedt ook vaak de meeste speelwaarde voor alle kinderen. Ook voor kinderen met een handicap geldt dat spelen een uitdaging moet bieden en de kans op het verleggen van grenzen. Kijk bij elke keuze voor een toestel naar de gewenste bewegingsvorm (wippen, glijden, schommelen) en dan naar een invulling die bespeelbaar is voor alle kinderen. Bijvoorbeeld in een mandschommel kunnen meerdere kinderen tegelijkertijd schommelen maar kan ook een kind met een handicap prima in liggen, een glijbaan met een bredere glijgoot geeft de mogelijkheid om met een begeleider te glijden. Door vanaf het begin rekening te houden met kinderen met een handicap worden er meer mogelijkheden geboden en bespaart u wellicht extra kosten in een later stadium. Nuttige informatie hierover kunt u vinden in het "Wenkenblad voor integraal toegankelijke speelvoorzieningen" onder andere verkrijgbaar bij de NUSO (www.nuso.nl).

Looppaden en looproutes, er zijn twee soorten routes te onderscheiden de toestelgebonden looppaden en de algemene looproutes. De toestelgebonden looppaden zijn de routes die kinderen nemen als zij gebruik maken van één toestel, bijvoorbeeld die hoge glijbaan waarbij kinderen direct na het afglijden weer de kortste route nemen om nog een keer te gaan. Deze looproute mag dus nooit een andere looproute doorsnijden. Vaak is dat geen probleem maar bijvoorbeeld met een kabelbaan die een groot oppervlakte bestrijkt kan dit toch makkelijk voorkomen. De algemene looproutes verbinden speeltoestellen en/of speelaanleidingen en de verschillende speelzones.

Maak in het inrichtingsplan een schets van de situering van de diverse speeltoestellen, u heeft dan direct inzicht in de uit en inloop situatie van de speeltoestellen. Hiermee kunt u goed sturen in de looproutes van de kinderen. Probeer zo goed mogelijk aan te sluiten op de natuurlijke routing waar kinderen voor kiezen, de kortste! Alle looppaden en routes moeten veilig en toegankelijk zijn, denk bij de toestelgebonden looppaden aan een veilige ondergrond waarbij bij voorkeur geen gebruik wordt gemaakt van harde materialen. Als kinderen weer snel opnieuw van een toestel gebruik willen maken rennen ze vaak zonder veel oog voor andere zaken, en is het risico om dan te vallen vrij groot. Voor de looproutes is het gebruik van harder materiaal zoals klinkers, tegels of steenslag aan te bevelen hiermee wordt ook de brede toegankelijkheid gerealiseerd voor bijvoorbeeld kinderwagens en rolstoelen. Zand maar ook boomschorspaden zijn voor deze groepen meestal onbegaanbaar!

Looproutes kunnen naast hun praktische waarde ook meer bieden, door spelfuncties als springstenen, evenwichtsbalken, trappetjes te verwerken wordt de aantrekkelijkheid van de looproutes verhoogd. Denk hierbij wel aan dat het een keuze moet zijn en geen verplichting, voor kinderen die uitdagingen (nog) niet aandurven maar ook de ouders en kinderen met een beperking moeten de spelvormen geen onoverkomelijke obstakels zijn!

Voor de breedte van looproutes zijn een aantal richtlijnen t.w.:

- Rolstoelen kunnen elkaar bij 2.0 meter breedte passeren
- Kinderwagens kunnen elkaar bij 1.60 meter passeren
- Twee volwassenen kunnen elkaar bij 1.20 meter passeren
- Kinderen kunnen elkaar bij 1.10 meter passeren

Afschermingen

Afschermingen voorzien in het blokkeren van een vrije doorgang, er zijn hierin twee functies te onderscheiden:

- ter bescherming van kinderen bijvoorbeeld een omheining van een speellocaties, die voorkomt dat kinderen te makkelijk achter en bal aan kunnen rennen
- als barrière tegen ongewenste bezoekers bijvoorbeeld ter voorkoming van vandalisme

Op verschillende plaatsen kan afscherming noodzakelijk zijn:

- rond(om) een speeltoestel
- tussen de verschillende speelzones
- om het gehele speelterrein

Ter afscherming van een speeltoestel: Dit heeft als primaire functie om een begrenzing te geven om de vrije doorgang te blokkeren met uiteraard een opening om de ruimte bij het speeltoestel te bereiken en te verlaten. Deze afscherming moet een minimale hoogte te hebben van 600 mm. Houd bij de opening naar het toestel een breedte aan van minimaal 1.20 meter waarmee de toegankelijkheid voor rolstoelen en kinderwagens ook goed geregeld is.

Afscheiding tussen de verschillende speelzones: Indien er meerdere leeftijdsgroepen gebruik maken van de speellocatie kan het nodig zijn hier afscheiding tussen aan te brengen. Vooral een voor een peutergedeelte is het belangrijk dat hier geen oudere kinderen te makkelijk doorheen kunnen gaan lopen en/of spelen. Ook als er meer op sport gerichte gedeeltes zijn is het belangrijk deze af te scheiden van de speelgedeeltes voor met name de kleinere kinderen. De gewenste hoogte hangt ook af van het doel, houd er rekening met dat vaste afscherming ook als speelaanleiding gebruikt kan worden.

Afscherming van het gehele speelterrein: Als de speelgelegenheid is gelegen in de directe nabijheid van en drukke weg, open water of een spoorlijn zorg dan altijd voor een goede afscherming, indien u kiest voor een "harde" afscherming zoals bijvoorbeeld een hekwerk kies dan voor een minimale hoogte van 1 meter met alleen verticale spijlen met een maximale onderlinge afstand van 10 cm. Het moet voor kinderen duidelijk zijn dat zij de speelgelegenheid verlaten. Indien u ongewenste bezoekers moet weren kies dan voor een minimale hoogte van 1.80 meter. Denk bij gebruik van hekwerk naast de toegankelijkheid voor rolstoelen en kinderwagens ook aan auto's en vrachtwagens voor eventuele aan en afvoer van materialen.

Materiaalkeuze voor afschermingen.

U kunt diverse soorten materiaal gebruiken voor afschermingen zoals, beplanting, steen, kunststof, hout of metaal. Beplanting kan uitstekend fungeren voor afscherming van toestellen en afscheiding van speelzones maar is echter minder geschikt voor afscherming gehele speelgelegenheid. Wanneer u kiest voor niet natuurlijk materiaal is de levensduur en de noodzakelijke mate van onderhoud van belang. Steenachtig materiaal en verzinkt staal hebben een lange levensduur en vereisen weinig onderhoud, hout kan beter passen binnen de gehele omgeving maar vereist meer onderhoud en heeft een minder lange levensduur. Ook door het werken met hoogteverschillen kunnen diverse speelaanleidingen/toestellen goed van elkaar worden gescheiden, gebruik nooit water als afscherming bij een speelgelegenheid.

Het selecteren van speeltoestellen en/of speelaanleidingen

Eigenlijk het leukste en uitdagendste onderdeel van het hele proces, met de keuzes die er nu worden gemaakt wordt bepaald of een speelgelegenheid een voldoende gevarieerd en veilige speelomgeving gaat bieden die alle kinderen uit de bepaalde doelgroep zal aanspreken!

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen speeltoestellen en speelaanleidingen, Speeltoestellen zijn producten die bestemd zijn voor ontspanning en vermaak waarbij alleen gebruik wordt gemaakt van de zwaartekracht en/of fysieke kracht. Een speelaanleiding daar in tegen is een voorziening die niet een duidelijk en bekend gebruik heeft. Kinderen bedenken zelf wat zij er mee doen, denk hierbij aan plateaus, greppels, muurtjes, heuvels etc.

Denk bij de toestel keuzes goed aan de spelsituaties zoals die voor alle kinderen tellen en de speelwaarden. Voor de spelsituaties onderscheiden we drie stadia t.w.:

Functioneel spel

De kinderen gebruiken de toestellen op de wijze waarop die oorspronkelijk is bedacht door de ontwerper, ze glijden zittend van de glijbaan, de wip wordt alleen gebruikt als wip en op de schommel wordt gewoon geschommeld.

Experimenteel spel

Het functionele gebruik is bekend en wordt geheel beheerst door de kinderen, nu gaan ze kijken wat je nog meer kan doen met de toestellen. De kinderen klimmen tegen de glijbaan op of glijden er staand vanaf, de schommel wordt een klimtoestel en je blijkt met zijn vieren op een wipkip te kunnen zitten.

Sociaal spel

In deze fase worden alle eerdere opgedane ervaringen gedeeld en in praktijk gebracht, de kinderen gaan gezamenlijk verstoppertje spelen, rollen spellen doen, gaan competitive confrontaties aan etc.

In principe zou elk toestel de ruimte moeten bieden aan alle drie de stadia en het gebruik op die wijze zonder problemen moeten doorstaan.

U heeft in een eerder stadium bepaald voor welke doelgroep de speelgelegenheid wordt ingericht, alle speeltoestellen en/of aanleidingen moeten aansluiten op de mogelijkheden en ontwikkelingen van de kinderen binnen de doelgroep. Hierbij zijn een aantal elementen te onderscheiden tw:

- lichamelijk aspect
- intellectuele aspect
- emotionele aspect
- sociale aspect

Een toestel moet minimaal één liefst meerdere van de bovenstaande aspecten stimuleren om voldoende speelwaarde te realiseren. Indien een toestel zich leent voor fantasiespel, het leren omgaan met risico's, ontwikkelen van sociale vaardigheden of materiaal onderzoek heeft dat een positieve invloed op de speelwaarde.

Grote en ingewikkelde toestellen zijn geen garantie voor een hoge speelwaarde, de speelwaarde wordt vooral bepaald door de elementen die in het toestel inzitten zoals:

- snelheid (glijbaan)
- geborgenheid (speelhuisje)
- beweging (wip, schommel)
- afwisseling (speelcircuit, combitoestel)
- creativiteit (bouwspeelplaats, zand/water combinatie)
- hoogte (klimrek)
- samenwerking (hutten bouwen)

Per leeftijdsgroep zijn een aantal globale criteria aan geven die staan voor de inrichting en het gebruik van speelgelegenheid.

Kinderen tot 6 jaar

Bij deze groep is de ontwikkeling van zintuigen, spieren en evenwichtsgevoel belangrijk, enkelvoudige toestellen zijn het meest geschikt voor deze groep. De toegangspaden moeten geschikt zijn voor kinderwagens. Verhardingen, hoogteverschillen en beplanting bieden mogelijkheden voor stappen, klimmen en verstoppertje. Favorieten speeltoestellen/aanleidingen zijn onder meer zand en water, klimmen, glijden en schommelen.

Kinderen 6 tot 12 jaar

In deze leeftijdscategorie gaat samen spelen een steeds belangrijkere rol innemen, competitieve spelelementen ontstaan en de kinderen gaan onderling regels

afspreken. Coördinatie bij bewegingen, omgaan met risico's, keuzes leren maken zijn en geconcentreerd bezig zijn allemaal zaken die spelen in deze leeftijdscategorie. Deze behoeften kunnen bijvoorbeeld worden ingevuld met een vlak terrein geheel of gedeeltelijk verhard voor fietsen, balspelen of skaten. Een geaccidenteerd terrein met wat meer uitdagende toestellen wordt gewaardeerd en wat meer avontuur d.m.v. fietscross parcours of een bouwspeelplek spreekt deze groep erg aan

Jongeren 12 tot 16 jaar

Deze groep is meer op zoek naar een sportievere spelinvulling en ontmoetingsplekken. Deze kinderen zitten middenin een proces waar lichamelijke en geestelijke veranderingen bijna continue plaats vinden. Spelen met toestellen wordt minder interessant gevonden, maar voetballen, basketballen etc. worden wel gewaardeerd. Dit past ook goed bij de lichamelijke ontwikkeling in deze leeftijd van de spieren, coördinatie en de behoefte aan onderlinge krachtmetingen. Het zien en gezien worden wordt steeds belangrijker voor deze jongeren, een locatie die beide mogelijkheden in zich heeft wordt vaak gewaardeerd. Skatebanen, basketbalveldjes, minivoetbal (panna) veldjes kunnen de gewenste bewegingsvormen bieden en daarnaast ook een functie als ontmoetingsplek hebben. Een uitdagend aanbod van mogelijkheden in combinatie met "hang" mogelijkheden kan voorkomen dat op andere, minder geschikte, locaties overlast ontstaat.

Houd ook rekening met de directe omgeving van de speelgelegenheid, voorkom weerstand van omwonenden door tijdig overleg en plaats bijvoorbeeld geen hoge klimtoren die het uitzicht domineert of de privacy van omwonenden aantast.

- Het belang hiervan wordt met nadruk nog eens aangegeven door Bart Crum (lo jrg 94.3) :School kan niet direct iets doen aan het probleem van bewegingsarmoede en overgewicht. Goed bewegingsonderwijs kan kinderen wel motiveren om actief te blijven of te worden. **INTERVENTIES MOETEN VOORAL WORDEN INGEZET OP DE DAGELIJKSE LEEFOMGEVING VAN JONGEREN. MAAK DIE UITNODIGEND VOOR SPEL EN BEWEGEN. HET SPEELPLEIN IS BIJ UITSTEK DE DAGELIJKSE LEEFOMGEVING !**

De Beweeg Wijs spelthema's op 't plein

Over het schoolplein en het gebruik van de Beweeg Wijs maandthema's en weekthema's.

Vroeger:

Een boomhut, slootje springen (natte voeten halen) ; dat waren vroeger dagelijkse bezigheden van veel kinderen. Je beleefde vele avonturen en leerde jouw grenzen verkennen. Sinds 1997 is er sprake van een nauw beschreven wetgeving rondom veiligheid op het plein. Die wetgeving perkt dus veel spannende situaties in. Veel kinderen doen deze ervaringen niet meer op. Toch zijn er veel speelervaringen van vroeger gebleven. Hoe sommige speelrages beginnen is niet helemaal duidelijk maar opeens zijn er knikkers, zijn er hinkelbanen, zijn er springtouwtes of komen veel kinderen met skates op school.

Echt spelen komt uit kinderen en hun fantasie. Dat is tijdloos. Je alleen of samen vermaken op een eigen gekozen plek met eigen gekozen regels is top. Daar zijn niet perse dure, grote speeltoestellen voor nodig.

Dat we het moeten organiseren omdat het vaak om grote groepen tegelijk gaat is duidelijk.

Wat moeten we dan organiseren? Welnu: wie speelt er wanneer buiten? Bij te grote groepen is een gescheiden pauze ideaal. Daarbij willen we tegemoet komen aan de functies van het plein.

Het schoolplein:

Onze beweegteams starten met een nulmeting van het schoolspeelplein. Dat kost tijd en energie, maar die tijdsinvestering geeft wel een terechte status aan het schoolplein.

We gebruiken voor onze nulmeting de ontwikkelde plein check van Mytyschool Roosendaal. Het geeft inzicht van de startstatus van het gebruik van het schoolplein en de speelmogelijkheden. (De schoolplein check wordt als bijlage toegevoegd.)

Daarbij is gebruikt gemaakt van een artikel van Roeland Maier : "het schoolplein onder de loep" , online opgevraagd middels KVLO.nl

Na afloop van de pleincheck is er inzicht op de volgende gebieden:

1. Visie v.d. school over 't buitenspelen van hun kinderen
2. Hoe wordt het buitenspelen georganiseerd?
3. Wat is de rol van de leerkrachten?
4. Wat is de rol van de buurt en de wijk?
5. Hoe veilig kan er gespeeld worden (denken aan speeltoestellen, verkeer, water, materialen, ongelukkenregistratie, onderhoud e.d.)
6. Hoe is de inrichting van het plein? Denk aan de plattegrond, de ondergrond, hoogteverschillen, doelbewuste plaatsen (b.v. voetbalveldje met doeltjes), speeltoestellen, contact tussen de wijk en het plein en het plein buiten en contact met binnen
7. Materialen, wat, hoeveel, beheer, opbergsysteem e.d.
8. Is er een doordachte lijn m.b.t. stimulering van ontwikkelingsgebieden middels het plein?
9. Is er specifiek aandacht geweest voor leerlingen zorg: plekken voor rustige kinderen, heel drukke kinderen, kinderen met een beperking.

Spelen wordt een onderdeel van de schoolcultuur. Het doet ertoe wat er gebeurt op 't plein. We laten het niet meer van toeval afhangen. We willen bewuste zaken aanbieden. Alle kinderen moeten zich spelend en bewegend ook op 't plein kunnen ontwikkelen. Alleen - maar vooral ook - samen met andere kinderen. Passend bij hun eigen mogelijkheden en interesse. Lekker buiten zijn, voor frisse lucht, voor beleving ,ontmoeting en beweging.

Etalage: Er zijn inmiddels veel gesprekken gevoerd met collega's uit het onderwijs die hard werken aan de optimalisering van hun schoolplein. Op een van de pilotscholen kwam het volgende aan de orde. De adjunct-directeur (SBO Diekmaat Neede, Dhr E. Eggink) vertelde dat het spelen op het plein min of meer een etalage is van hetgeen de kinderen op het gebied van sociale ontwikkeling hebben geleerd. Hoe goed je thuis en in de klas de leerlingen hebt toegerust wordt getoond op 't plein! De buitenwereld ziet hier hoe het de kinderen gedragsmatig vergaat.

Eigenlijk is het plein a.h.w. de "cito toets" van het sociale gedrag!

Daarbij blijkt steeds dat er ongrijpbare momenten toch steeds aanleiding blijven geven voor onrust. Na een kwartier lekker spelen, staan kinderen in de rij of achter elkaar bij het naar binnen gaan. Juist daar blijkt steeds een moment van frictie en wrijving van uit het spelen nog even te worden aangekaart. Dan hebben de leerlingen een poos heerlijk gespeeld, maar is het allerlaatste stukje van de pauze (het weer naar binnengaan) toch aanleiding om met een conflict(je) de klas binnen te komen.

Knelpunten en kansen

Knelpunten:

- Veel scholen besteden veel energie en tijd aan het oplossen en uitpraten van conflicten na de speelpauze's, leerkrachten en leerlingen vinden dat vaak ergerlijk maar onoverkomelijk.
- Veel scholen hebben een traditioneel, ingeslepen aanbod van pleinspelen waarbij bepaalde groepen enorm profiteren van het plein maar andere kinderen krijgen veel minder kansen (denk aan groep 8 die het voetballen regisseert) Een andere rol van groep 8 is in zo'n situatie een aandachtspunt.
- Veel scholen schaffen geen nieuwe vast speeltoestellen aan i.v.m. 't vandalisme in de buurt. De vernielingen en de afvaltroep na het weekend zijn weinig motiverend om het plein aan te pakken!
- Veel scholen hebben groen en grasveldjes waar ze in de "droge periode" plezier hebben (mei t/m september), maar het overgrote deel van het jaar is er modder en nattigheid,
- Veel scholen hebben boomwortels die de pleinen oneffen maken (tegels komen scheef te liggen), hebben oude bielzen en hekken die eigenlijk vervangen moeten worden, hebben prikbosjes naast het plein die alle ballen in "no time" lek maken,
- Veel scholen hebben een pleinsurveillance rooster, deze leerkracht "bewaakt" met name het gedrag van de kinderen, er is geen of weinig bewuste speelondersteuning op 't plein
- We zitten in een enorme regelcultuur, het spelen wordt ingeperkt om maar geen ongelukken te krijgen, er zijn weinig echte ontdekplekken meer.
- Erik Spiegelenberg (Nijha) "een dag spelen zonder schaaftplekje is een verloren dag!" Deze boodschap is duidelijk: wie kwam er vroeger zonder een valpartij uit school? Een kapotte knie, knielappen erop. Een buil op 't

hoofd. Schoeisel kapot van het oneindig voetballen op straat. Het lijkt verleden tijd.

Kansen

- Elke kind heeft recht op 3 m² speelplein. Er geldt voor elke school een minimum van 300 m²
- Een indeling met "voor ieder wat wils"

Het onderwerp veiligheid en inspectie van het plein is een vast agendapunt op de beweegteam agenda. Zeker omdat het plein gebruik wordt door de schooljeugd maar ook door kinderen van de BSO en mogelijk in de brede school ook door peuters van de peuterzaal.

Hieronder een beknopte samenvatting over de visie van spelen op 't plein opgesteld na een presentatie van Dhr Erik Spiegelenberg van Nijha B.V.

Wetgeving (bron www.speellokaal.nl) site www.nijha.nl

Sinds maart 1997 is het Besluit veiligheid attractie- en speeltoestellen (Staatsbesluit 474) van toepassing. Hierin is vastgelegd dat speeltoestellen veilig geproduceerd en beheerd moeten worden.

Het besluit is van toepassing op speeltoestellen die bestemd zijn voor publiek gebruik.

De school is verantwoordelijk voor de toestellen en het beheer tenzij er andere afspraken gemaakt zijn met de gemeente. Als beheerder van speeltoestellen moet u aan de wet voldoen.

Eisen die in het Besluit veiligheid attractie- en speeltoestellen genoemd worden:

- Speeltoestellen van na maart 1997 moeten goedgekeurd zijn en voorzien zijn van een typekeurcertificaat. Toestellen die u op het speelplein heeft staan van na maart 1997 moeten zichtbaar goedgekeurd zijn (sticker, plaatje).
- Voor toestellen van voor maart 1997 geldt dat u als beheerder alles moet doen om deze toestellen veilig te houden of veilig te maken.
- Per speeltoestel moet een logboek bijgehouden worden. Hierin staan naast de toestelgegevens ook data waarop inspecties, reparaties en ongelukken plaats gevonden hebben

De richtlijn voor inspecties volgens de Europese norm:

- routinematige inspectie: visuele inspectie op gebroken of losgeraakte onderdelen, vervuiling van toestel of ondergrond, vandalisme. Frequentie: dagelijks tot wekelijks.
- functionele inspectie: meer gedetailleerde inspectie waarbij o.a. gekeken wordt naar verbindingen, stabiliteit, beschadiging aan toplagen, roestvorming, dikte van het bodemmateriaal, enz. Frequentie: maandelijks tot 1 keer per kwartaal.
- grote inspectie: toestellen worden in hun totaliteit aan een grondige inspectie onderworpen conform EN 1176 en EN 1177. Frequentie: 1 of 2 keer per jaar.

De frequentie van alle inspecties is afhankelijk van gebruiksintensiteit, vervuilingsgraad, enz.

Zichtinspecties

De zichtinspecties moet u als beheerder regelmatig uitvoeren. U kijkt dan naar de bevestigingspunten, stabiliteit van de constructie, splinters bij houten delen, scherpe randen, uitstekende delen, enz.

Uitgebreide inspectie

De uitgebreide (grote) inspectie op basis van de EN 1176 en EN 1177 zal door een professioneel bedrijf uitgevoerd moeten worden. Na deze uitgebreide en diepgaande inspectie krijgt u een verslag per toestel. Hierin vindt u de staat waarin het zich bevindt en welk onderhoud en reparaties uitgevoerd moeten worden.

Nijha kan deze grote inspectie voor u uitvoeren. [Stuur een mail](#).

Logboek

U bent als beheerder verplicht inspecties uit te voeren en bij te houden in het logboek. Bij een ongeluk waaruit aansprakelijkheidstelling volgt, zal de verzekeringsmaatschappij altijd nagaan of de beheerder adequaat gehandeld heeft. Blijkt dat de beheerder aantoonbaar in gebreke is gebleven, dan kan nalatig handelen verweten worden. Dit is een sterk argument om de aansprakelijkheid bij u als beheerder neer te leggen.

Beginsituatie anno 2008:

De rode lijn van spelen op het plein is natuurlijk dat kinderen hier plezier aan beleven. We zijn beland in een regelcultuur, waarin heel veel ontdekking en spanning wordt beperkt door regel en wetgeving van volwassenen. Het is nauwelijks meer mogelijk om builen en schaafwonden op te lopen, omdat er steeds minder uitnodiging tot beweging is en als er al uitdaging is, dan zorgen we dat alle risico's vermeden worden. Dat is natuurlijk met het oog op de "claimcultuur" begrijpelijk, daarbij willen we natuurlijk de aan onze zorg overgedragen kinderen geen risico laten lopen. Daarbij kun je vaak 's middags na schooltijd niet meer terecht op het plein omdat de boel wordt afgesloten met het oog op dreigend vandalisme en het risico op hangjongeren.

Wat vinden kinderen leuk om te doen op het plein?

A Zit- en kijk plekken

Het blijkt dat zo'n 30% van de speeltijd opgaat aan bijpraten kijken naar anderen. Dat vinden kinderen erg leuk en dat doet er toe! Wie ben jij, wat kun jij bewegend, wat vind ik daarvan, kan ik dat nadoen, kan ik ook meedoen, hoe gaat het daar eigenlijk in dat groepje? Dit pleit voor het meenemen van voldoende zitplekken op het plein!

B We zien een sportfunctie:

SPORTSPELEN; TEAMS DOOR ELKAAR

Kinderen spelen pleinvotbal, plein korfbal, pleinhandbal, pleinbasketbal, plein handbal. Het goed afspreken van de plaatsen is van belang. Als je zones indeelt, dan wordt er binnen die zone het afgesproken spel gespeeld. Dat gaat met teams volgens vooraf afgesproken regels binnen het plein veiligheidsprotocol van de school. Het gebruik van lintjes of gekleurde hesjes bevordert de duidelijkheid. Deze spelen zijn competitief. 't Is zaak dat hier goed mee om wordt gegaan! Als er veel strijd ontstaat op het plein bij deze spelen, dan zijn spelen waar de kinderen elkaar niet fysiek treffen als tegenstander aan te raden.

De "teamspel sportfunctie" is duidelijk afgescheiden van "teams op eigen zone"

SPORTSPELEN: TEAMS OP EIGEN ZONE

Kinderen spelen tennis, badminton, volleybal, trefbal e.d. Hier staat ieder op een eigen gedeelte en komt niet in aanraking met de tegenstander. Zeker als er wordt getennist, is er het gevaar van het raken met 't racket van andere spelende kinderen. Daarom maken we deze velden aan de zijkanten van het plein.

C We zien een speelfunctie:

Op andere plaatsen v.h. plein is ruimte om individueel of samen te spelen (anders dan de teamspelen) Ook deze plaatsen zijn duidelijk gescheiden van A en B

Welke activiteiten zijn dit dan?

- Jongleren: pleinperiode "Circus"
- Mikken: pleinperiode "6 kamp"
- Balanceren: stelten, pedalo's, eenwieliers : pleinperiode "Circus"
- Skaten, skeeleren, skelteren, karren, steppen
- Klimmen / klauteren: bij speeltoestellen, de klimmuur of bij aangebrachte survival touwbaan: pleinperiode "boulderen"
- Zwaaien, schommelen bij de schommelplaats,
- Springen: verspringbak, bokspringplaatsen, hinkelbanen: pleinperiode "Oud Hollandse Spelen"
- Tikspelen, afgooispelen: Pleinperiode "tikspelen"
- Bewegen op muziek: jumpstyle-hoek?

D Integratie v.d. reeds aanwezige speeltoestellen: 't klimrek, de speelboog, de schommels en de zandbak (ken)

Samengevat zien we de volgende zones ontstaan:

1. Sportzone: teams tegen en door elkaar (voetbal, basketbal)
2. Sportzone: team tegen elkaar uit elkaar (volleybal , tennis, badminton, tafeltennis)
3. "Kijk en zit" zone met bankjes
4. Hinkelbanen, knikkerpotjes, flippo's, jongleren etc
5. Tikspelen, touwtje springen, vangertje, verstoppertje e.d.
6. Muren met mikpunten en boulderen
7. Zandbak plaatsen, schommelplekken,
8. Skelter en skeelerbaan buitenom
9. Groene plekken op 't plein : bomen, struiken, ontdekplekken
10. Muziekplek op 't plein: soundmixer en dansen maar "jumpstyle"

Eindproduct 8.1 Adviezen inrichting speelpleinen t.b.v. onderwijs en kinderopvang.